

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 101/03-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. augusta 2003 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho vo veci sťažnosti P. P., bytom T., zastúpeného komerčným právnikom JUDr. I. S., M., ktorou namieta porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Martine v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 257/94, takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Martine v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 257/94 porušil základné právo P. P. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu v Martine prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 257/94 konal bez zbytočných prietáhov.

3. P. P. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd v Martine p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd v Martine j e p o v i n n ý uhradiť P. P. trovy právneho zastúpenia v sume 13 200 Sk (slovom trinásťtisícdivesto slovenských korún) na účet jeho právneho zástupcu advokáta JUDr. I. S., M., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 101/03-8 z 20. mája 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť P. P., bytom T. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. I. S., M., pre namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Martine (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 257/94.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k predmetu konania písomne vyjadrili účastníci konania - okresný súd listom sp. zn. Spr. 768/03 zo 4. júla 2003 a sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu listom zn. A-14/94 zo 6. augusta 2003.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predmetom konania bolo namietané porušenie základného práva sťažovateľa zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 8 C 257/94 v právnej veci sťažovateľa proti žalovanému Slovenskej poisťovni, a. s., oblastnému závodu Zvolen, o určenie úrazu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol: *„Konanie na súde sa začalo 19. 12. 1994, k dnešnému dňu nie je ukončené. Uskutočnilo sa iba jedno pojednávanie dňa 7. marca 1995. Bolo nariadené znalecké dokazovanie dvoma znalcami, pričom ani jeden zatiaľ znalecký posudok nevypracoval. Medzi pojednávaním dňa 7. 3. 1995 a rozhodnutím o nariadení znaleckého dokazovania zo dňa 12. 9. 1996 uplynulo viac než osemnásť mesiacov, počas ktorých súd nekonal. (...) Ďalšie uznesenie o nariadení znaleckého dokazovania vydal súd 22. 2. 1999 resp. 8. 4. 1999. Medzitým uplynula doba dvadsaťdeväť resp. tridsaťjeden mesiacov, počas ktorej súd nekonal. Od 8. 4. 1999 až do dnešného dňa súd znova nekonal, čo trvá už takmer tri roky a jedenásť mesiacov. (...) Znalec ma vyzval, aby som mu predložil prvotnú zdravotnú dokumentáciu z roku 1992. V Poliklinike v Martine ma informovali, že zdravotná dokumentácia z roku 1992 bola skartovaná. Tým je ohrozené vypracovanie znaleckého posudku a teda aj dokazovanie pred súdom.“*

Dňa 11. augusta 1998 podal sťažovateľ predsedníčke okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní. Predsedníčka súdu odpovedala listom z 18. augusta 1998, že sťažnosť sťažovateľa bude vybavená až po predložení spisu od znalca, u ktorého sa nachádza od 28. októbra 1996. Listom z 12. novembra 1998 túto odpoveď zopakovala. Neskôr podľa jej listu z 22. apríla 1999 uznala sťažnosť sťažovateľa za odôvodnenú, zodpovednosť za prieťahy však pripísala znalcovi.

Napriek sťažnostiam sa vo veci do podania sťažnosti ústavnému súdu nekonal.

Z dôvodu pretrvávajúcich a neodôvodnených prieťahov v predmetnej veci na okresnom súde sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd vyslovil, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 257/94 porušil jeho základné právo na prerokovanie veci bez

zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy, a prikázal okresnému súdu pokračovať v konaní vedenom pod sp. zn. 8 C 257/94 bez zbytočných prietáhov.

Sťažovateľ z tých istých dôvodov žiadal, aby mu ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 3 ústavy priznal primerané finančné zadost'učinenie v sume 200 000 Sk.

Okresný súd v písomnom vyjadrení k sťažnosti sp. zn. Spr. 768/03 zo 4. júla 2003 uviedol chronologický prehľad postupu v konaní sp. zn. 8 C 257/94, na základe ktorého zaujal nasledovné stanovisko: „... *konštatujem, že ústavná sťažnosť je opodstatnená, pokiaľ ide o dobu od 1. 1. 1997 (do 31. 12. 1996 sa dá reálne uvažovať ako o dobe pre vypracovanie posudku znalcom MUDr. D. podľa uznesenia z 12. 9. 1996) do 21. 2. 1999 a od 23. 3. 1999 doteraz. Hoci zo strany sudcov, ktorí vo veci konali, resp. i zo strany štátnej správy súdu, došlo viackrát k urgencii znalcov, títo nerešpektovali uznesenia súdu a nevypracovali posudok v primeranej, resp. stanovenej lehote. (...) Za týchto okolností považujem nárok sťažovateľa na primerané finančné zadost'učinenie za oprávnený a to po výške 30.000,- Sk, i po zohľadnení celkovej dĺžky konania a charakteru nároku.*“

Právny zástupca sťažovateľa písomne reagoval na vyjadrenie okresného súdu podaním zn. A-14/94 zo 6. augusta 2003, v ktorom uvádza: „*S vyjadrením čiastočne súhlasím. Nazdávam sa, na rozdiel od okresného súdu, že aj v období od 8. februára 1995 (kedy bol zaplatený súdny poplatok), resp. od 7. marca 1995 do 31. decembra 1996 došlo k prietáhom v konaní. Súd rozhodol o potrebe znaleckého dokazovania na pojednávaní dňa 7. marca 1995, písomné uznesenie o jeho nariadení však vypracoval až 12. septembra 1996. Medzitým uplynulo viac než osemnásť mesiacov, počas ktorých súd nekonal. Takéto dlhé obdobie nemožno, podľa môjho názoru ospravedlniť, vzhľadom na to, že nariadenie znaleckého dokazovania je jednoduchý úkon bez potreby náročného rozhodovania.*“

V citovanom podaní právny zástupca žiadal o úhradu trov konania, ktoré vyčíslil nasledovne: „*Tri úkony právnej pomoci po 4.270,33 Sk podľa § 18 ods. 8 vyhlášky č. 591/02 Z. z. o odmenách komerčných právnikov za poskytovanie právnej pomoci a tri*

paušálne náhrady po 128,11 Sk v zmysle § 19 ods. 3 citovanej vyhlášky. Po zaokrúhlení trovy konania predstavujú 13.200,- Sk.“

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Sťažovateľ 19. decembra 1994 podal okresnému súdu žalobu proti žalovanému Slovenskej poisťovni, a. s., oblastnému závodu Zvolen, o určenie úrazu.

Okresný súd výzvou z 23. januára 1995 vyzval sťažovateľa (žalobcu) na zaplatenie súdneho poplatku zo žaloby.

Súdny poplatok bol sťažovateľom uhradený 8. februára 1995.

Okresný súd nariadil termín pojednávania na 24. február 1995.

Dňa 24. februára 1995 bolo na okresnom súde pojednávanie, ktoré bolo z dôvodu neúčasti žalovaného odročené na 7. marec 1995.

Okresný súd 7. marca 1995 vo veci pojednával, pojednávanie odročil na neurčito s tým, že vo veci dôjde k nariadeniu znaleckého dokazovanie.

Okresný súd uznesením z 12. septembra 1996 ustanovil znalca MUDr. V. D.

Na základe záznamu z 15. októbra 1996 uhradil sťažovateľ zálohu na vypracovanie znaleckého posudku.

Dňa 28. októbra 1996 dal sudca pokyn na odoslanie spisu znalcovi.

Z dôvodu preloženia pôvodného zákonného sudcu na Krajský súd v Žiline došlo 1. júla 1997 k zmene zákonného sudcu.

Sťažovateľ listom z 2. apríla 1998 urgoval na okresnom súde urýchlené vybavenie veci.

Súdny znalec listom zo 7. decembra 1998 vrátil okresnému súdu spis bez vypracovaného znaleckého posudku s návrhom, aby tento vypracoval ortopéd, eventuálne traumatológ, pretože jeho odbornosť je neurológ.

Na základe zmeny rozvrhu práce opatrením predsedu súdu z 10. februára 1999 bola vec sp. zn. 8 C 257/94 pridelená na ďalšie konanie a rozhodnutie novému predsedovi senátu okresného súdu.

Uznesením z 22. februára 1999 okresný súd ustanovil nového súdneho znalca MUDr. P. G.

Proti uzneseniu podal sťažovateľ námietky doručené okresnému súdu 9. marca 1999 z dôvodu, že súdom ustanovený znalec je posudkovým lekárom žalovaného.

Na základe námietok sťažovateľa okresný súd uznesením z 8. apríla 1999 ustanovil vo veci nového znalca MUDr. J. M.

Dňa 6. mája 1999 dal sudca pokyn na odoslanie spisu znalcovi MUDr. M.

Dňa 17. júna 2003 urgoval okresný súd predloženie znaleckého posudku.

Dňa 25. júna 2003 vrátil znalec spis okresnému súdu bez vypracovaného znaleckého posudku a bez odôvodnenia svojho postupu.

Vo veci doposiaľ nebol vynesенý rozsudok vo veci samej.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv alebo slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy z dôvodu zbytočných prietahov v súdnom konaní, v ktorom vystupoval ako žalobca. Okresný súd do dňa podania sťažnosti ústavnému súdu vo veci právoplatne nerozhodol.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom“.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v súdnom konaní pred všeobecnými súdmi je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza účastník konania, ktorý sa žalobou alebo iným návrhom na začatie konania domáha súdnej ochrany, prípadne je účastníkom v inom postavení než žalobca (navrhovateľ). Len začatím konania pred súdom sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia súdu neodstraňuje. Na jej odstránenie je zásadne potrebné právoplatné rozhodnutie súdu o otázke, ktorá sa stala predmetom konania, bez ohľadu na to, či pôjde o meritórne alebo len procesné skončenie veci. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd vykonával procesné úkony bez toho, aby tieto procesné úkony, najmä rozhodnutia smerovali k právoplatnému skončeniu konania pred všeobecným súdom. V posudzovanej veci je preto potrebné na odstránenie stavu právnej neistoty, aby všeobecné súdy v spore sťažovateľa nielen konali, ale predovšetkým právoplatne rozhodli v súlade s účelom Občianskeho súdneho poriadku vyjadreným v § 1 a nasl.

Otázku existencie zbytočných priet'ahov v konaní, a tým aj porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa:

- a) zložitosti veci,
- b) správania účastníka konania,
- c) spôsobu, akým v konaní postupoval súd.

a) Ústavný súd konštatuje, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 8 C 257/94 sa vedie od 19. decembra 1994 súdny spor medzi sťažovateľom a Slovenskou poisťovňou, a. s., oblasťným závodom Zvolen, „o určenie úrazu“ z 28. júna 1992. Spor nie je právne zložitý, pretože predmet súdneho konania je upravený stabilnou právnou úpravou, ktorá je analyzovaná v ustálenej judikatúre všeobecných súdov. Vec je však skutkovo komplikovaná, pretože znalci nemajú k dispozícii prvotnú zdravotnú dokumentáciu sťažovateľa. Táto skutková komplikácia však nebránila súdu, aby pri nariadovaní znaleckého dokazovania postupoval dôslednejšie a vopred so znalcami konzultoval objektívnu možnosť podania posudku (§ 127 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) tak, aby nariadenie znaleckého posudku smerovalo k jednoznačným záverom. Doterajší postup

súdu pri nariaďovaní znaleckého dokazovania považuje ústavný súd za neefektívny a bez možnosti prispieť k rozhodnutiu vo veci samej.

b) Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Ústavný súd konštatuje, že úkony s'ťažovateľa žiadnym právne významným spôsobom neprispeli k zbytočným priet'ahom vo veci.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo ku zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd zistil, že okresný súd bol v určitých štádiách konania nečinný, resp. ak konal, postupoval značne neefektívne a v rozpore s účelom jeho postupu v sporovom konaní. Vyplýva to z prehľadu úkonov, ktoré v spore zatiaľ vykonal. Tieto úkony doposiaľ nevytvorili reálny základ na rozhodnutie vo veci samej. Ústavný súd ďalej konštatuje, že medzi úkonmi okresného súdu uplynuli dlhé obdobia nečinnosti, ku ktorým treba počítať aj obdobia, v ktorých okresný súd ponechal vec u znalcov bez účinného úkonu na urýchlenie znaleckého úkonu.

Z týchto dôvodov nemožno vôbec zohľadniť postoj okresného súdu k s'ťažnosti, ktorý pripisuje v sporovom konaní vinu znalcom, ktorí však v konaní vždy postupujú podľa pokynov súdu a podkladov, ktoré musí pripraviť na znalecké dokazovanie všeobecný súd.

Ústavný súd po vyhodnotení uvedených kritérií uzavrel, že nečinnosť a neefektívne konanie okresného súdu treba považovať za zbytočné priet'ahy v konaní v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, a preto označené základné právo s'ťažovateľa bolo porušené.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Preto ústavný súd uložil okresnému súdu, aby v konaní o návrhoch s'ťažovateľa konal a rozhodol bez zbytočných priet'ahov v súlade s normami Občianskeho súdneho poriadku [§ 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti z dôvodu pretrvávajúcich a neodôvodnených prietáhov žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 200 000 Sk.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa čl. 127 ods. 1 ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde má primerané finančné zadosťučinenie povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde s prihliadnutím na odôvodnenie sťažovateľa (najmä z pohľadu tvrdenia vzniku morálnej ujmy a pretrvávajúcej právnej neistoty) a uznal podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 50 000 Sk. Priznaná suma je adekvátna aj tomu, že sťažovateľ od roku 1994 čaká na rozhodnutie v jeho veci, predmetom ktorej je otázka úrazu, a postup súdu nenaznačuje, že by sa vo veci postupovalo tak, aby to u sťažovateľa vzbudzovalo dôveru, že všeobecné súdnictvo v jeho spore smeruje k právoplatnému rozhodnutiu.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Právny zástupca sťažovateľa si uplatnil náhradu trov konania právneho zastúpenia sťažovateľa pred ústavným súdom v sume 13 200 Sk, a to za tri úkony právnej pomoci. Hodnotu jednotlivých úkonov právnej pomoci vyvodzoval právny zástupca sťažovateľa podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva

spravodlivosti Slovenskej republiky č. 591/2002 Z. z. o odmenách komerčných právnikov za poskytovanie právnej pomoci (ďalej len „vyhláška č. 591/2002 Z. z.“).

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom komerčným právnikom JUDr. I. S., M. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania v hodnote 13 200 Sk, a to za tri úkony právnej pomoci v roku 2003 v hodnote 4 270 Sk podľa § 13 ods. 8 vyhlášky č. 591/2002 Z. z. Úkonmi právnej pomoci boli príprava a prevzatie vecí, písomné vyhotovenie sťažnosti a stanovisko k vyjadreniu okresného súdu zo 6. augusta 2003. Základom za úkony právnej pomoci bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2002 vo výške 12 811 Sk. Ústavný súd priznal právnemu zástupcovi sťažovateľa trikrát náhradu režijného paušálu po 128 Sk (§ 19 ods. 3 vyhlášky č. 591/2002 Z. z.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. augusta 2003